

פרשת שלח

השאיפות הן המאפשרות את הוצאת הכוחות אל הפועל

ב

ומקור דברי המהר"ל הוא מהגמרא במסכת שבת המובאת בדבריו 'דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן - בא ליטמא פותחין לו בא ליטהר מסייעין אותו', וכך מבאר שם בחידושי אגדות את עצם היסוד שהבא ליטהר מסייעין אותו, וז"ל, 'דע כאשר האדם הוא בא לטהר ולהיות טוב בפעל לגמרי מסייעין לו מן השמים שיהיה טוב בפעל לגמרי שכבר בא לטהר ולהיות בפעל, וה' יתברך הוא בפעל מסייע למי שרוצה להיות בפעל. אבל אם אינו בא לטהר והוא בכח, אין מסייעין לו מן השמים להיות נמצא צדיק בפעל, שהרי נברא האדם בכח בלבד, רק אם רוצה ומחשבתו להיות בפעל אז התחיל לצאת אל הפעל, ומסייעין לו שיהיה לגמרי בפועל... אבל אם בא לטמא מניחין לו ואין מוחין בידו כלל. ומה שאמר לשון פותחין, כי הוא דומה למי שהוא נוקש על הפתח ומבקש לכנוס שפותחין אליו'.

ביאור דבריו, שאם האדם בא להיטהר מסייעים אותו בעצם שלבי ההיטהרות, אך לעומת זאת הבא ליטמא רק פותחין לו, דהיינו שלא מונעים ממנו את האפשרות לחטוא, ובשונה מהבא ליטהר שמסייעים לו ממש.

ואמנם זהו ודאי שעצם העניין של שילוח המרגלים כשלעצמו הוא אכן דבר חיובי והוא נכנס בגדרי ההשתדלות הראויה, וכמש"כ המהר"ל שלכתחילה לא סומכים על הנס והיו צריכים לדעת כיצד להילחם, אך מ"מ כאשר אמר הקב"ה למשה 'שלח לך - לדעתך', מייד הבין משה רבינו שיש כונה רעה בשליחת המרגלים, מאחר ואם זהו אכן מעשה טוב עם כוונה טובה, הקב"ה היה מסייע בעצה להצלחת המרגלים כי 'הבא ליטהר מסייעין בידו', ואם הקב"ה אמר לו 'שלח לך - לדעתך, הרי זה גדר של פתח בלבד, שהקב"ה רק נתן את האפשרות - הוא לא מנע ממנו לשלוח מרגלים ואם כן מוכרח שזה בא מכח 'הבא ליטמא פותחין לו' והיינו שכונתם האמתית והעמוקה הייתה רעה. ומפני שכלל ישראל לא אמרו זאת בפירוש אף הקב"ה לא אמר וגילה זאת בפירוש.

אולם עדיין צריך להבין את הדברים האמורים מהי הכוונה במה שביאר המהר"ל שעמ"י היו בגדר באו 'לטמאות', וכי את איזה דבר שבקדושה רצו להפכה לטמא, והגם שכמבואר עד עתה שהיה כאן חסרון מסוים באמונה, אך עדיין כיצד יתכן לומר עליהם שהם באו למרות כל דרגתם 'לטמאות'.

ונראה לבאר, שהנה בעת יציאת מצרים עם ישראל הגיעו לדרגה עצומה של רוחניות, תחילה בשעת קריעת ים סוף ששם ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, ולאחר מכן בקבלת התורה שזכו ישראל ל - 'פנים בפנים דיבר ה' עמכם' ועמדו באופן תמידי מול גילוי שכינה, וידוע שמכח זה הייתה להם אח"כ הנהגה ניסית קבועה, וכמו ששתו מים מהסלע ואכלו את המן והיו מוקפים בענני הכבוד, ולא היה להם שום הסתר ושום הנהגה טבעית.

א

"שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם" (יג, א - ב). ומפרש"י 'שלח לך - לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל ואמרו נשלחה אנשים לפנינו, ...ומשה נמלך בשכינה, אמר אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר אעלה אתכם מעני מצרים וגו', חייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים, למען לא יירשוהו (במ"ר טז, ז-ח), ע"כ.

ועיין ברמב"ן שמתקשה מאד במה שפ'י רש"י ע"פ המדרש משום שלדבריו יוצא כי משה עצמו ג"כ חטא, שהרי לפי דבריו כשמשה נמלך בשכינה האם לשלוח מרגלים או לא, השיבו הקב"ה שהארץ היא טובה מאד ומדוע עלתה בכלל בדעתו לשלוח מרגלים, ונמצע שלא היה מאמין לדברי הקב"ה, וכמו שאמר משה עצמו "וייטב הדבר בעיני", ויעוי"ש במה שתירץ.

אולם המהר"ל בגור אריה ביאר שמתחילה היה משה סבור כי כל מטרתם של ישראל במה שביקשו לשלוח מרגלים היא כדי לראות מהיכן לכבוש הארץ, ולפיכך הוטב הדבר בעיניו שהרי אין לסמוך על הנס ורצה לראות כיצד אפשר לכבוש כמה שיותר בדרך הטבע, ועל דבר זה נמלך בקב"ה לפי שאין לעשות בלא עצה. אלא שהקב"ה ראה את מה שבתוך לבם הרע, שלא היה זה אלא רק תואנה, וכונתם האמתית הייתה מפני שלא היו מאמינים שהארץ אכן טובה מאוד ויכבשוהו בנקל, ושמה חזקים אנשי הארץ ולא יוכלו לכבוש אותם, והיו יראים מהם, אלא שכמובן לא רצו לדבר מזה דבר ולכן תלו זאת בשליחת מרגלים למען שיתורו להם הדרך אשר יעלו בה, ואת הערים אשר יבואו ראשונה בהם כדי שיצליחו אף בדרך הטבע.

ומבאר המהר"ל שהסיבה לכך שאמר הקדוש ברוך הוא למשה "שלח לך" 'לדעתך - אני איני מצוה לך וכו'', הוא מפני שהבא לטמא פותחין לו (שבת קד), ומעתה הבין משה כוונתם הרעה, שהרי מאחר והקב"ה אמר לו "שלח לך" 'לדעתך' סימן הוא לכך שבקשתם אינה כפי שפירושה, כי אם הייתה כוונתם לטובה היה הקב"ה נותן לו עצה שהרי הבא לטהר מסייעין בידו (שם), ואילו עכשיו הקב"ה לא רצה ליתן לו עצה, אלא אמר "שלח" 'לדעתך' וא"כ בוודאי כוונתם הייתה לרעה.

ובכדי להצילם מעוון זה אמר להם משה שישלחו המרגלים לראות הארץ הטובה היא אם רעה וכן כל העניין הכתוב בפרשה שמשה דקדק איתם בעניין פרטי הריגול שלהם, והכל עשה משה רבינו ע"ה אולי יחזרו בהם ולא ישלחו המרגלים כשיראו שאני מצוה להם לשלוח ולראות, שאלמלא לא היתה רעה - לא היה אומר להם לראות על כל דבר ודבר, עכת"ד המהר"ל.

וכמבואר כאן בפ' הנצי"ב שאם היו זוכים ישראל להיכנס אל הארץ מתוך דרגה מרוממת זו, הם אכן היו נכנסים בדרך נס ולא היתה להם שום בעיה להיכנס ללא מרגלים, ובלא שום מלחמות, וממש כמו יציאת מצרים שהיתה גם היא בלא מלחמה.

אך דא עקא שבשעה שהיו תחת הנהגה זו היא גם היתה מחייבת אותם לחיות בהתאם, ובצורה מרוממת וקדושה כראוי למי שנמצא בארמונו של מלך, וראו כי מעתה על כל מעשה לא ראוי שיהיו עושים יענשו בחומרה רבה לגודל הקדושה והשראת השכינה שהיתה בהם, ומפני זה רצו לעבור להנהגה טבעית ושהניסים לא יהיו גלויים כל כך, ובהנהגה זו אכן היה צריך לשלוח מרגלים, כי אחר שמאסו בהנהגה הניסית באמת היו צריכים להיכנס אל הארץ בדרך הטבע על ידי מלחמה, והגם שדור הכניסה לארץ ישראל מלכתחילה היה אמור לבוא בדרך זו, אך מ"מ הם שהיו מיוצאי מצרים וראו את כל הניסים הגלויים, נחשב להם לחטא במה שרצו לעבור להנהגה הטבעית, ובזה היו בגדר של 'בא לטמא' - שרצו לרדת מדרגת קדושתם העצומה. ולכן ה' פתח להם את הדרך ונתן להם לשלוח מרגלים, שבזה יעברו בעצמם להנהגה הטבעית, ועל ידי כך הגיעו לאותו החטא ונענשו.

ג

הנה הבאנו מדברי המהר"ל בחידושי אגדות שהאדם הבא לטהר ורוצה להיות טוב בפועל לגמרי, 'מסייעין לו מן השמים שיהיה טוב בפועל לגמרי... אבל אם אינו בא לטהר והוא בכח, אין מסייעין לו מן השמים להיות נמצא צדיק בפועל, שהרי נברא האדם בכח בלבד, רק אם רוצה ומחשבתו להיות בפועל אז התחיל לצאת אל לפעל ומסייעין לו שיהיה לגמרי בפועל'.

ונבוא להרחיב בדבריו ביתר ביאור, הנה האדם בשעת בריאתו אינו נמצא בשום דרגה כל שהיא, אך הרי הוא פוטנציאל עצום של כוחות רבים ועצומים, וכוחות אלו מהווים את הבסיס והשורש למה שהאמור לעשות במשך כל חייו, ותפקידו של האדם בכל ימי חייו הוא לקחת את כל אותם הכוחות הסמויים ולגלותם ולהוציאם אל הפועל ולהביאם לידי מעשה, ועל נקודה זו כותב המהר"ל שאם האדם אכן עמל לעשות זאת, הרי הוא זוכה לסייעתא דשמיא הגדולה ש'מסייעין לו' והוא מצליח בעמלו למעלה מדרך הטבע, ואכן יזכה שיבואו כל כוחותיו לכלל מעשה, אך האדם אשר אינו מנסה באמת למצות את כוחותיו אלא מחכה שאלו יקרו לבד, אינו זוכה לסיוע זה, כי רק מי שהוא **בא בפועל** להוציא את כוחותיו - שהוא עובד כבר מצד עצמו, רק הוא מקבל את זה הסיוע.

נמצא אם כן שהחובה מצינדנו היא לכל הפחות להיות בדרגת **בא לטהר**, דהיינו שאנו מצינדנו נציב את עצמינו עם מטרה להוציא את כוחותינו אל הפועל ולעבוד עד כמה שביכולתנו להשיג, ולמטרה זו חייבים להזדקק למה שנקרא **'שאיפות'**, מאחר והמושג 'שאיפות' הוא אבן יסוד מרכזי בעניין זה של הבא לטהר, ונרחיב את הדברים.

ד

עצם המושג 'שאיפה' שמשמשים בה כמושג רוחני בעבודת השם מקבילה לגמרי למילה 'שאיפות' במובן הגשמי, - אדם שואף אור והאוויר נכנס לריאותיו ומחייה אותו, וכמו"כ השאיפה הרוחנית זהו הרצון העמוק הקיים באדם לגדול ברוחניות, וממנו האדם שואף ומקבל חשק להתקדם ולגדול בבניינו הרוחני, ורצון זה דוחף אותו להתקדם במטרתו ולהרגיש שזוהי מטרת חייו.

אך כמו שבאוויר הגשמי האדם שואף מהאוויר המצוי בסביבתו, כך גם בשאיפה רוחנית האדם בדרך כלל נושם את האוויר שבקרבנו ולפי

אותה האווירה הוא יעבוד ויתקדם, ואכן מי ששואף רק להיות בחור טוב כמו כולם, אזי הוא ילמד רק מחמת האווירה החיצונית הקיימת סביבו שאותה ואליה הוא שואף, וכדוגמא, בתחילת הזמן כשכולם יושבים ולומדים - גם הוא ילמד, וכאשר בליל שבועות לומדים כל הלילה עם כל הברע"ן ומצב הלימוד סביבו חזק ביותר - גם הוא לימד עם כל הברע"ן, אך ברגע שעבר חג השבועות מתקרבים אל סוף הזמן ויש קצת 'רפיון' סביבו, ממילא גם הוא יתרפה, כי כשהאוויר שסביבו לא מחייב מייד יורד לו כל הדחף.

אך לעומת זאת מי שמפתח את שאיפותיו לדברים גדולים בהרבה, נמצא שיש לו מטרה ברורה שמעוניין להשיגה, ולכן הוא ימשיך ללמוד ולהתעלות גם כאשר כולם מתרפים, משום שיש לו דחף עצום **פנימי** שאינו תלוי בסביבה, והדחף הזה ממשיך לבעור ולקדם אותו גם כשמבחוץ אין שום אווירה, כי האויר שמחיה ומגדל אותו נמצא אצלו בפנים, וממילא הוא ממשיך לשאוף וממשיך להתקדם בלי שום הפסקה.

אך באמת כדי שהשאיפה תהיה משהו פנימי אמיתי שדוחף את האדם להתקדם, היא חייבת להיות בתחום שאפשר להתחבר אליו ולהשתייך אליו, שהרי אם נשאף להיות כהתנאים והאמורים ואפילו כמו רבותינו הראשונים, ודאי שזה לא יביא אותנו לעבוד ביתר שאת אלא רק יביא אותנו לידי יאוש מוחלט, שהרי אין לנו כל קשר והשגה בדרגות הללו, ולכן השאיפה צריכה להיות לדמויות שאנו מרגישים שייכות אליהם והם נמצאים בתוך המושגים שלנו, וכאשר שואפים לדרגות שבהשגתנו אזי השאיפה מביאה לנו רצון ודחף להתקדם.

והעניין מתבאר על פי מש"כ ב'תנא דבי אליהו' 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב', שלכאורה התמיהה היא עצומה, וכי שייך לחשוב שאי פעם נגיע לדרגות האבות הקדושים. ומבארים זאת על דרך החסידות, שמה שכתוב 'מתי יגיעו' הכוונה היא מלשון שתהיה לנו **נגיעה** והשתייכות כלשהיא למעשיהם של האבה"ק - וזו עניינה של השאיפה, לצפות ולעמול שתהיה לנו איזו נגיעה באותם דרגות, אך אם לא תהיה לנו כלל שום שייכות כל שהיא אין זו שאיפה שמקדמת.

א.ה. נראה כי למרות שכשעוסקים במעשי האבות הקדושים וזהו ודאי שאין לנו בהם אף 'נגיעה', ואם כן קשה לומר שייגיעו מעשינו למעשיהם, מ"מ היות ועם ישראל הם מזרע אברהם יצחק ויעקב, ומשתייכים משרש נשמותיהם למעלות אבותיהם ממילא יש להם לצפות כי יצליחו להוציא מידות אלו מן הכח אל הפועל, **ויגיעו** מעשיהם למעשי אבותיהם).

וזהו הלימוד העצום ממעשה המרגלים, שבכל אחד מאיתנו ישנם כוחות רבים ועצומים שנמצאים בתוכו הרבה יותר ממה שנדמה לו, ובכוחות אלו ביכולתנו להגיע לדרגות עצומות בקדושה בלימוד ובעבודת ה', ועלינו לפתח שאיפות שידחפו אותנו להוציאם אל הפועל, ושאיפות אלו עלינו להוציאם מהמושגים הקטנים ולשאוף ל'גדלות' - אסור להישאר מצומצמים ולחשוב שמספיק שאנו לומדים כמה דקות יותר מחברנו לספסל ובכך להרגיש כי בזה קיימנו כבר את חובתנו בעולמנו, אלא צריך להגדיל את המושגים ולדעת שיש מעלות עצומות שבכוחנו להגיע אליהם, רק אם תהיה לנו את השאיפה שתניע אותנו.

ועל ידי שנפתח שאיפות לגדלות נוכל להוציא את כוחותינו לפועל, וכשנתחיל באמת לנצל את כוחותינו נזכה לסייעתא דשמיא גדולה השמורה למי שבא להיטהר.